

Socialdepartementet
Diarienummer S2022/01247

Remiss av Slutbetänkande (SOU 2022:6) Hälso- och sjukvårdens beredskap – struktur för ökad förmåga

Sammanfattning

Region Gotland har tagit del av utredningens förslag och ställer sig, i allt väsentligt, bakom utredningens presenterade förslag gällande lagförändringar, definition av katastroftillstånd, planeringsbestämmelser, sammanhängande vårdkedja och en skyldighet att hjälpa varandra vid katastroftillstånd.

Gotland är Sveriges absolut minsta sjukvårdshuvudman på drygt 61 000 invånare, det i kombination med det isolerade läget i Östersjön brukar omnämnas som ö-läget. Ö-läget tillsammans med den stora variationen av personer som befinner sig på Gotland över året är en stor utmaning för hälso- och sjukvården. Beroendet av färje- och flygförbindelser och avsaknaden av reservhamn gör ön mycket sårbar, bl.a. för störningar i distributionskedjor. Ö-läget kräver ett akutsjukhus som har en större kompetensbredd, fler specialiteter, samt mer omfattande jourlinjer. Dessutom egen smittskyddsverksamhet, mer omfattande investeringar i kontinuerlig fortbildning, utrustning, lokaler och teknisk verksamhet än ett jämförbart länssjukhus på fastlandet. Infrastrukturen inom hälso- och sjukvården på Gotland är sårbar varför robusthet, redundans och säkerhet bör prioriteras utifrån det geopolitiska och säkerhetsmässiga läget.

De senaste åren har totalförsvaret på Gotland utvecklats och nu i allt snabbare takt. Även i denna remiss framgår det att delar är otydligt finansierade och det finns otydliga gränsdragningar mellan region och stat.

Vid fördelning av statliga medel anser Region Gotland att hälso- och sjukvården på Gotland bör tillskjutas medel som tar hänsyn till de utmaningar som ö-läget och besöksnäringen utgör, för att säkerställa en god hälso- och sjukvård även då eventuella samhällsstörningar uppstår. Region Gotland anser vidare att tilldelning av medel för civilt försvar till Gotland för att balansera försvarsmaktens upprustning och övningsverksamhet på Gotland bör bedömas utifrån det geopolitiska och säkerhetspolitiska läget.

Yttrande

Region Gotlands synpunkter på delar av utredningens förslag:

3.4 Särskilt om samverkan och samordning

Region Gotland anser att samverkansregionernas del i utredningen enbart är beskrivande. Vi föreslår att de förutom högspecialiserad vård bör ha ett tydligare samverkansansvar kring krisberedskap, katastrofmedicinsk beredskap och civilt försvar.

4.1.6 Planeringsunderlag på hälso- och sjukvårdsområdet

Region Gotland håller med om att genomförandet av RSA utgör en av de viktigaste förutsättningarna för en god beredskap och en robust verksamhet vid kris, katastrof och höjd beredskap och att staten ska ta fram de planeringsförutsättningar som krävs. Det underlättar om det finns en nationell vägledning likt kontinuitetsplanering. Oklarheter beträffande finansieringen får inte utgöra ett hinder för detta arbete, förutsättningar för planering för höjd beredskap ska bekostas av staten.

4.3.2 Vilka krav bör ställas på rapportering

Region Gotland stödjer utredningens bedömning att LEH behöver ses över och revideras.

4.4 Ledning och hjälp

Region Gotland håller med utredningen om att inte ge mandat för omfördelning av resurser till civilområdeschefen specifikt avseende hälso- och sjukvårdsresurser. Detta förslag kommer från utredningen ”Struktur för ökad motståndskraft” (SOU 2021:25). Region Gotland anser att likhetsprincipen ska tillämpas, dvs att sjukvården ska ledas av myndigheter med medicinsk expertis.

4.5 Finansiering av hälso- och sjukvårdens beredskap

Region Gotland anser att det är viktigt att det finns en tydlig gränsdragning om regioners respektive statens finansieringsansvar. Nya krav och regleringar inom beredskap och civilt försvar för hälso- och sjukvården ska finansieras av staten, genom ändring av ersättningsbestämmelser i LEH. Region Gotland anser vidare att tilldelning av medel för civilt försvar till Gotland för att balansera försvarsmaktens upprustning och övningsverksamhet på Gotland bör bedömas utifrån det geopolitiska och säkerhetspolitiska läget.

Gotland är Sveriges absolut minsta sjukvårdshuvudman på drygt 61 000 invånare, det i kombination med det isolerade läget i Östersjön brukar omnämnas som ö-läget. Ö-läget tillsammans med den stora variationen av personer som befinner sig på Gotland över året är en stor utmaning för hälso- och sjukvården. Beroendet av färje- och flygförbindelser och avsaknaden av reservhamn gör ön mycket sårbar, bl.a. för störningar i distributionskedjor. Ö-läget kräver ett akutsjukhus som har en större kompetensbredd, fler specialiteter, samt mer omfattande jourlinjer. Dessutom smittskyddsverksamhet, mer omfattande investeringar i kontinuerlig fortbildning, utrustning, lokaler och teknisk verksamhet än ett jämförbart länsjukhus på fastlandet. Infrastrukturen inom hälso- och sjukvården på Gotland är sårbar varför robusthet, redundans och säkerhet bör prioriteras utifrån det geopolitiska och säkerhetsmässiga läget.

5.1 Bestämmelser om planering

Region Gotland ställer sig bakom förslaget att i HSL införa ny definition på katastrof inom ett län eller en region som regeringen beslutar. Region Gotland anser inte att begreppet katastrofläge på lokal och regional nivå ska tas bort då det är ett begrepp som används som verktyg för särskild sjukvårdsledning för att kommunicera att hela sjukvården behöver ställa om till vård som inte kan anstå.

Region Gotland stödjer förslaget att införa nya planeringsbestämmelser i HSL för gemensam planering för att säkerställa en sammanhängande vårdkedja, bl.a. inom hemsjukvård och särskilda boenden. Region Gotland anser vidare att en samlad reglering av den kommunala hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens beredskap för fredstida kriser och krig bör ses över, då de är ömsesidigt beroende.

Region Gotland ser behov av förtydligande av förväntat antal skadade, typskador, rehabiliteringsbehov och övriga sjuka i planeringen. Det behövs riktlinjer eller nyckeltal per kommun och region för att kunna dimensionera planeringen.

5.1.1 Ytterligare föreskrifter om planering och särskild larmfunktion

Region Gotland stödjer utredningens förslag att det ska tydliggöras i en förordning om beredskapsplanering för samverkan och ledning, mandat, uthållighet, resurser, kommunikation och tjänsteman i beredskap.

5.1.2 Skyldighet att följa planeringsanvisningar, vidta åtgärder och lämna uppgifter avseende totalförsvaret

Region Gotland står bakom förslaget att kommuner och regioner ska vara skyldiga att följa planeringsanvisningar för totalförsvarets hälso- och sjukvård och utföra de särskilda åtgärder för sådan hälso- och sjukvård som staten har bestämt. Viktigt att det extra arbetet säkerställs av statlig finansiering till både kommuner och regioner.

5.2.1 Inrättande av beredskapsråd

Region Gotland stödjer förslaget att inrätta ett beredskapsråd med fokus på hälso- och sjukvårdsfrågor med Socialstyrelsens generaldirektör som ordförande. Region Gotland anser också att det är viktigt att säkerställa representation från kommuner och regioner utsedda av SKR.

5.3 Skyldighet för kommuner och regioner att hjälpa varandra vid katastrofer i vården

Region Gotland ställer sig bakom förslaget att införa bestämmelser i HSL om kommuner och regioners skyldighet att lämna hjälp om ingen hjälp kan fås på frivillig väg. Ö-läget gör att Gotland är i behov av ett system för att säkerställa stöd vid en katastrof.

6.2.1 Sjukvårdens beroende av informations- och kommunikationssystem samt digitalisering

Region Gotland stödjer utredningens förslag att Socialstyrelsen ska ta fram föreskrifter utifrån lagen om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster (2018:1174) för att stödja vårdgivare om vilka riskanalyser och åtgärder som behöver vidtas.

6.4 Beroende till privata aktörer

Region Gotland stödjer förslaget att ta fram gemensamma nationella avtalsbestämmelser som klargör hur privata aktörers leveranser kan inriktas och säkerställas vid fredstida kriser, höjd beredskap och krig. Region Gotland är positiv till utredningens förslag att Regeringen behöver utreda möjligheterna att i lag ställa

krav på privata vårdgivare i regioner och kommuner när det gäller att leverera vårdtjänster även i kriser och krig. För region Gotland är det särskilt viktigt när det gäller transporter av sjukvårdsmaterial, laboratorieprover och sjuktransporter.

6.5.3 Hälsa- och sjukvårdens förmåga och kunskap om CBRN-händelser behöver öka

Region Gotland stödjer utredningens bedömning att regionernas samlade förmåga att hantera skador och sjukdom i samband med CBRN-händelser behöver öka och att Socialstyrelsen ska ta fram rekommendationer om vilken grundläggande förmåga och utrustning som bör finnas i alla regioner.

6.6.4 Blodverksamhet behöver upprätthållas

Region Gotland håller med i utredningens bedömning att regionerna behöver en ökad förmåga att tillgodose behoven av blod i masskadesituationer genom en ökad förmåga i blodverksamheten.

7.2.6 Förstärkningsresurser för sjuktransporter

Utredningen bedömer att en motsvarighet till det numera nedlagda SNAM (Svenska nationella ambulansflyget) inte längre behövs för medicinsk evakuering nationellt utan att behoven kan lösas med de resurser som KSA (Kommunalförbundet Svenskt Ambulansflyg) förfogar över. Region Gotland anser att Socialstyrelsen tillsammans med MSB och Försvarsmakten bör analysera och föreslå hur medicinsk evakuering kan ske från Gotland vid en eventuell masskadesituation på ön.

7.3 En nationell sammanställning av förstärkningsresurser

Region Gotland anser att denna föreslagna skyldighet att rapportera kräver extra resurser och därför behöver ersättas av staten.

8.1.2 Särskilda aspekter på personalförstärkning i höjd beredskap

Region Gotland delar utredningens bedömning att det är angeläget att regeringen genomför en översyn av regelverk för personalförsörjning för det civila försvaret. Arbetsmarknadens parter bör se över möjligheten till nationella kollektivavtal och överenskommelser vid fredstida kriser, katastrofer och höjd beredskap.

8.3 Förslag för en bättre personalförstärkning för hälso- och sjukvården i fredstida kriser och krig

Region Gotland styrker utredningens förslag men i ett Gotlandsperspektiv med liten befolkning på en ö, är det svårt med omfördelning och att låna personal från andra regioner.

9.3 Katastrofmedicin ska ingå i hälso- och sjukvårdspersonalens grundutbildning

Region Gotland håller med om att det är ett nödvändigt förslag att återinföra ämnet katastrofmedicin i grundutbildningen för legitimerad personal.

10 Smittskydd och hälsohot

Region Gotland anser att formuleringen ”*Folkhälsomyndigheten ansvarar för samordning av smittskyddet på nationell nivå och ska ta de initiativ som krävs för att upprätthålla ett effektivt smittskydd*” behöver förtydligas med de erfarenheter som gjorts under pandemin. Det uppstod situationer där de regionala smittskydden fick information om kommande beslut via presskonferenser eller med mycket kort varsel utan föregående beredning. Region Gotland anser att samordningsstrukturen för smittskydd på nationell nivå behöver förtydligas i en kommunikationsplan som Folkhälsomyndigheten ansvar för.

Regeringskansliets beslut bör förankras med både Folkhälsomyndigheten och de regionala smittskydden för att tillse god samsyn och effektivering av beslut.

10.2.3 Lärdomar från tidigare utbrott av högsmittsamma sjukdomar

Region Gotland anser att erfarenheten vid senaste pandemin har visat på behovet av en pandemilag som tar höjd för olika agens och smittvägar. Med en tydlig lagstiftning ökas statens möjlighet att snabbt införa effektiva åtgärder. Proportionalitetsprincipen måste samtidigt värnas.

Region Gotland har flera gånger under pandemin haft svårt att transportera prover från Gotland till laboratoriet på fastlandet. Transporterna har vilat på det kommersiella flyget som i princip upphörde våren 2020 pga. minskat resande. Gotlands utsatthet som enda ö-region i Sverige blev ytterst påtaglig. Att ha en beredskap för stabila transportrutiner bör vara ett prioriterat område. Region föreslår att de kommersiella bolag som trafikerar Gotland krävställa avseende behörighet att transportera biologiskt material.

10:3 Reglering av statens ansvar för pandemigaranti och inköp av pandemivaccin

Region Gotland stödjer förslaget att införa en ny del i smittskyddslagen som anger att staten ansvarar för inköp av vaccin som används vid pandemi samt för kostnaderna för sådana inköp. Region Gotland anser också att det är angeläget att förtydliga att statens ansvar för inköp av pandemivaccin inte begränsas till influensavaccin.

Region Gotland tillstyrker krav på att nya pandemivaccin registreras i Nationella vaccinationsregistret för snabb upptäckt av ovanliga eller oväntade biverkningar. Det är särskilt angeläget med Sveriges erfarenhet med narkolepsifall kopplade till vaccinationerna med Pandemrix 2009, och är centralt för att uppehålla befolkningens förtroende för pandemivaccinationer.

Region Gotland saknar en tydlighet om statens ansvar för att bekosta provtagning och provanalyser i en pandemi. Behoven kan snabbt överstiga den regionala analyskapaciteten.

11.1 Regionernas ansvar för prehospitla sjukvårdsinsatser och sjuktransporter

Region Gotland styrker att styrning och ledning av den prehospitla vården behöver utvecklas. Det behövs en nationell beredskap för transport av akut sjuka patienter, vilket är svårt för Region Gotland i en maskadesituation att hantera själv. Här vore en dialog inom samverkansregionerna en första ansvarsnivå, för att minska sårbarhet.

11.2.4 Flygtransporter kräver särskild samordning

Region Gotland stödjer en nationell samordning av luftburna sjuktransporter. Ur Gotlands perspektiv är det viktigt med fungerande samordnade flygtransporter. Flygtransporter till Gotland behöver även säkras för leverans av varor och andra tjänster som tex leverans av sjukvårdsmaterial, laboratorieprover, medicinteknisk utrustning eller personal.

11.4 Sjukvårdsinsatser på internationellt vatten

Region Gotland har påtalat att det är viktigt att säkerställa att sjukvårdspersonal flygs tillbaka så att de inte fastnar i andra delar av landet efter genomfört uppdrag. Om avtal ingås som är utöver regionernas skyldighet är det viktigt att staten ersätter kostnaderna.

11.5 Överenskommelser om formen för samverkan bör tas fram

Region Gotland håller med om att det är av vikt att säkerställa att prehospitla sjukvårdsinsatser kan utföras i samband med räddningsinsatser i oländig terräng, ex internationellt vatten.

13. Författningsberedskap

Region Gotland stödjer helt utredningens förslag gällande lagförändringar.

14.2 Finansieringsansvaret är otydligt

Region Gotland står bakom utredningens bedömning att undanröja varje oklarhet kring finansieringsansvar och detta bör lämpligen ske genom ändringar av ersättningsbestämmelsen LEH.

14.3.1 Bestämmelser om planering

Region Gotland anser att de föreslagna planeringsbestämmelserna är ambitionshöjande och att finansieringsprincipen ska tillämpas. Ett omfattande planeringsarbete utöver ordinarie uppgifter krävs för att beakta behovet av att kunna hantera ett stort antal skadade och sjuka och katastrofer i vården.

14.3.2 Ytterligare föreskrifter om planering

Region Gotland gör bedömningen att de aktuella förslagen innebär att kommuner och regioner är skyldiga att följa planeringsanvisningar för totalförsvarets hälso- och sjukvård och att utföra de särskilda åtgärder som staten bestämmer kommer medföra ökade och nya kostnader för kommuner och regioner.

Regionstyrelsen

Eva Nypelius
Ordförande Regionstyrelsen

Peter Lindvall
Regiondirektör